

Vabariigi Valitsuse 17. mai 2001. a määruse nr 173 „Kalalaevadele esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ ja Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määruse nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

12. detsembril 2019. a võttis Riigikogu vastu meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse. Seadus jõustus 13. jaanuaril 2020. a ning sellega võeti Eesti õigusesse üle kaks direktiivi, millega rakendatakse meretööd ja kalandustööd puudutavaid sotsiaalpartnerite kokkuleppeid.

Üks nendest direktiividest on nõukogu direktiiv (EL) 2017/159, millega rakendatakse Euroopa Liidu põllumajandusühistute üldise liidu (Cogeca), Euroopa Transporditöötajate Föderatsiooni (ETF) ja Euroopa Liidu kalandusettevõtete riiklike organisatsioonide ühenduse (Europêche) vahel 21. mail 2012 sõlmitud kokkulepet, mis käsitleb Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 2007. aasta kalandustöö konventsiooni¹ rakendamist (edaspidi direktiiv või direktiiv (EL) 2017/159).

Direktiiviga reguleeritakse reederite ja kalurite kohustusi töösuhtes, miinimumnõudeid tööle kalalaeval (vanuse alammäär, tervisekontroll), töötingimusi (nõuded mehitamisele, töö- ja puhkeaeg, munsterroll, kaluri tööleping, kodumaale tagasisõit, töövahendus) ning töötervishoidu ja tööohutust (toitlustamine, eluruumid ja elamistingimused kalalaevas, tervisekaitse, meditsiiniabi, õnnetuste ärahoidmine).

Selleks et meretöö seadus (MTööS) oleks direktiiviga kooskõlas, laiendati MTööS-i kohaldamisala meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seadusega osaliselt ka alla 24 meetri pikkustele kalalaevadele².

Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määruse nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“ muutmiselega laiendatakse määruse kohaldamisala osaliselt alla 24 meetri pikkustele kalalaevadele, mis jäävad merele kauemaks kui 24 tunniks ja mille puhul kalurid ööbivad sadamas laeva pardal. Muudatusega täpsustatakse, et nimetatud laevadel on vajalik tagada laevapere liikme majutamiseks ohutud ja inimväärsed eluruumid. Näiteks hakkavad muudatuse tulemusena nimetatud laevadel kehtima nõuded, et laevapere eluruum peab olema köetav, laevapere eluruumide, sisekoridori ja väljapääsutee puhaskõrgus peab olema vähemalt 200 cm, laevapere liikmel peab olema eraldi magamiskoht ning laevapere liikme kasutuses peab olema hügieeniruum, kus on vähemalt WC-pott, valamu ja vann või dušš.

Direktiiviga vastavuse tagamiseks muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 17. mai 2001. a määrust nr 173 „Kalalaevadele esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“. Nimetatud määruse kohaldamisala algab kalalaevadest, mille pikkus on 15 m. Määruse direktiivi nõuetega kooskõlla viimiseks laiendatakse aga kohaldamisala veelgi. Määruses evakuatsiooniteede ja -pääsude kohta sätestatu hakkab muudatuse tulemusena osaliselt kehtima ka alla 15 m pikkusega kalalaevadele, mis jäävad merele rohkem kui 24 tunniks ning mille puhul kalurid ööbivad sadamas laeva pardal. Näiteks peab ka sellisel laeval olema laevapere liikmetel ohu korral võimalik kiirelt ja ohutult lahkuda kõikidelt töötamiskohtadelt ja meeskonnaruumidest.

Mõlemas määruses tehtud muudatused hakkavad kehtima vaid uutele või jõustumisest arvates oluliselt ümberehitatud kalalaevade puhul.

¹ Eesti ratifitseeris ILO kalandustöö konventsiooni 3. mail 2016. a.

² ILO kalandustöö konventsiooni sätete riigisisese õigusesse ülevõtmisel meretöö seadusega otsustati Eestis konventsiooni tingimuste kohaldamisalast välja jätta alla 24 meetri pikkused kalalaevad, kuivõrd konventsioon võimaldas vastava erisuse tegemist. Direktiivi kohaldamisala erineb aga mõnevõrra konventsiooni kohaldamisalast ning nii ulatuslikke erandeid teha ei võimalda.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Määruse ja seletuskirja on ette valmistanud Sotsiaalministeeriumi töö- ja pensionipoliitika osakonna töösuhete poliitika juht Mariliis Proos (626 9255; mariliis.proos@sm.ee).

Määruse õigusliku ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ethel Bubör (626 9738; ethel.bubor@sm.ee).

Määruse on keeletoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeletoimetaja Virge Tammaru (626 9320; Virge.Tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga võetakse üle nõukogu direktiiv (EL) 2017/159. Eesti pidi direktiivi üle võtma 15. novembril 2019. a.

Määrus ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõu rakendamisega. Küll aga on käesoleva määrusega samal ajal menetlemisel tervise- ja tööministri 23. juuni 2014. a määrus nr 49 „Laevapere liikme toidunormid ja toitlustamise kord“. Lisaks eelviidatud meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seadusele võetakse ka viimati nimetatud määruse muudatustega üle nõukogu direktiiv (EL) 2017/159.

Määrusega muudetakse:

1. Vabariigi Valitsuse 17. mai 2001. a määruse nr 173 „Kalalaevadele esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ 1. jaanuaril 2012. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 29.12.2011, 192);
2. Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määruse nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“ 15. juulil 2014. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 12.07.2014, 174).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse Vabariigi Valitsuse 17. mai 2001. a määrust nr 173 „Kalalaevadele esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“. **Punktiga 1** täiendatakse määruse § 1 kahest punktist koosneva lõikega 3.

Muudatusega tagatakse Eesti õiguse vastavus direktiivi sätetele, mis käsitlevad avariivalgustuse olemasolu kalalaeval. Sätestatakse, et ka alla 15 m kalalaevadel, mis jäävad merele rohkem kui 24 tunniks ning mille puhul kalurid ööbivad sadamas laeva pardal, peab laevapere liikmetel olema ohu korral võimalik kiirelt ja ohutult lahkuda kõikidelt töötamiskohtadelt ja meeskonnaruumidest (§ 13 lõige 1). Samuti sätestatakse, et nimetatud laevadel peavad evakuatsiooniteed ja -pääsud olema varustatud nõuetekohaste evakuatsioonimärkidega ning avariivalgustusega, mis tagab valgustatuse vähemalt 0,5 luksit.

Vastavad nõuded hakkavad kehtima vaid alla 15 m pikkuste kalalaevade puhul, mille ehitamiseks on ettevalmistusi alustatud pärast 13. jaanuari 2020. a või mille oluliselt ümberehitamiseks on ettevalmistusi alustatud pärast 13. jaanuari 2020. a.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse määruse normitehnilist märkust viitega määrusega ülevõetavale direktiivile.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määrust nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“.

Eelnõu § 2 punktiga 1 muudetakse määruse § 2 lõiget 1. Kehtiva lõike 1 kohaselt ei kohaldata määrust alla 24 meetri pikkuse kalalaeva suhtes. Muudatusega absoluutne alla 24 meetri pikkuste kalalaevade välistus kaotatakse ning juhitakse tähelepanu sellele, et määrus sätestab teatud

regulatsiooni, mis kohaldub ka alla 24 meetri pikkusele kalalaevale. Tegemist on õiguselgust tagava muudatusega, mis välistab olukorra, kus isikul võib lõiget 1 lugedes tekkida ekslikult arvamus, et alla 24 meetri pikkusele kalalaevale määrust üldse ei kohaldata.

Eelnõu § 2 punktiga 2 täiendatakse määruse § 2 lõigetega 3¹ ja 3². Uues lõikes 3¹ sätestatakse, milliseid määruse sätteid kohaldatakse ka alla 24 meetri pikkusele kalalaevale. Määruse nõudeid ei kohaldata siiski alla 24 meetri pikkusele kalalaevale, mis on merel vähest aega (alla 24 tunni) ning mille puhul kalurid ei ööbi sadamas laeva pardal.

Osaliselt laiendatakse nimetatud alla 24 meetri pikkuste kalalaevade eluruumidele kohaldatavaid üldnõudeid (§ 3 lõiked 1, 3–5, 7, 8, 10–14 ja 17), nõudeid kajutile (§ 4 lõige 1, lõike 2 punkt 3 ning lõiked 3 ja 4, § 5 lõiked 2, 4 ja 7), toitlustamiseks ette nähtud ruumidele kohaldatavaid nõudeid (§ 6 lõiked 1 ja 4), nõudeid laevapere hügieeniruumile (§ 8 lõiked 1, 5–7 ja 10), sisekliima nõuet (§ 11 lõige 2) ja nõudeid valgustusele (§ 12 lõiked 2 ja 3).

Uue lõikega 3² täpsustatakse, et lõikes 3¹ sätestatud kohaldatakse kalalaevadele, mille suhtes sõlmitakse ehitusleping või mis valmivad pärast 13. jaanuari 2020. a. Seega ei kohaldu uued nõuded alla 24 meetri pikkusele kalalaevale, mis jääb merele kauemaks kui 24 tunniks ning mille puhul kalurid öövivad sadamas selle laeva pardal, mis juba merd sõidab või on ehitatud enne meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse jõustumist (13. jaanuar 2020. a).

Eelnõu § 2 punktiga 3 lisatakse kohustus tagada kalalaeva pardal laevapere liikmetele mõistlikus ulatuses sidevahendite kasutamise võimalus. Määrus ei näe ette täpset sidevahendi vormi (arvuti, telefon või muu), samuti tuleb sidevahendite kasutamise võimalus tagada põhjendatud ja teostatavas ulatuses.

Eelnõu § 2 punktiga 4 täiendatakse määrust normitehnilise märkusega, lisades viite määrusega ülevõetavale direktiivile.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu viib Eesti õiguse kooskõlla direktiiviga (EL) 2017/159, millega rakendatakse Euroopa Liidu põllumajandusühistute üldise liidu (Cogeca), Euroopa Transporditöötajate Föderatsiooni (ETF) ja Euroopa Liidu kalandusettevõtete riiklike organisatsioonide ühenduse (Europêche) vahel 21. mail 2012 sõlmitud kokkulepet, mis käsitleb Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 2007. aasta kalandustöö konventsiooni rakendamist (ELT L 25, 31.01.2017, lk 12–35).

Meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja lisaks on direktiivi (EL) 2017/159 ja Eesti õiguse võrdlustabel³.

4. Määruse mõjud

Direktiivi (EL) 2017/159 ülevõtmise mõju hinnati meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas. Määruse muutmisel ei ole MTöös-i muutmisega võrreldes täiendavat mõju. Määruse muudatused võimaldavad rakendada seadusemuudatusi.

Meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt avaldab muudatus mõju kalalaeval töötavatele töötajatele ja reederitele.

Kaluritel, kes töötavad alla 24 meetri pikkusel kalalaeval, mis jääb merele kauemaks kui 24 tunniks ning mille puhul kalurid öövivad sadamas laeva pardal, tekib õigus määruses sätestatud tingimustele vastavale majutusele kalalaeva pardal. See avaldab positiivset mõju kalurite tervisele

³ Leitav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/01895a95-f60d-4ace-b714-7a1b4c7b0061/Meret%C3%B6%C3%B6%20seaduse%20ja%20meres%C3%B5iduohutuse%20seaduse%20muutmise%20seadus>

ehk positiivset sotsiaalset mõju. Samuti avaldab positiivset mõju kalurite tervisele ohutusega seotud tingimuste laiendamine alla 15 meetri pikkustele kalalaevadele, mis jäävad merele kauemaks kui 24 tunniks ning mille puhul kalurid öövivad sadamas laeva pardal.

Reederitele omab majutusega ja kalurite ohutusega seotud kohustuste suurenemine aga negatiivset majanduslikku mõju, mis kaasneb lisanduvate nõuetega arvestamisel. Samas tuleb muudatusi arvestada uute laevade ehitamisel, mis peavad vastavama täiendavatele tingimustele.

Lisaks tekivad Veeteede Ametile täiendavad ülesanded seoses laevapere liikmete elamistingimuste ülevaatuse tegemisega.

Muudatuste mõju on hinnatud väheoluliseks. Seda seetõttu, et mõju sihtrühm, mõju ulatus ja mõju sagedus on väike ning ebasoovitavate mõjude risk sihtrühmale on vähene või seda ei ole.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega täiendavaid tulusid ega kulusid riigiasutustele ja kohaliku omavalitsuse üksustele ei kaasne.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras ehk kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ministriumidele ja arvamuse avaldamiseks Tööinspeksioonile, Terviseametile, Veeteede Ametile, Eesti Ametiühingute Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Meremeeste Sõltumatule Ametiühingule, Eesti Laevaomanike Liidule, Eesti Laevajuhtide Liidule, Eesti Kaugpüüdjate Liidule, Eesti Kalurite Liidule, Eesti Kalapüügiühistule, Eesti Traalpüügi Ühistule, Eesti Kutseliste Kalurite Ühistule, Harju Kalandusühingule, Liivi Lahe Kalanduskogule, Läänemaa Rannakalanduse Seltsile, Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogule, MTÜ-le Saarte Kalandus, Virumaa Rannakalurite Ühingule, MTÜ-le Võrtsjärve Kalanduspiirkond ja MTÜ-le Hiiukala.